

Különfélék.

Poncianus historiájának forrása. — A magyar elbeszélő próza e nevezetes maradványának közvetlen forrása eddig nem volt kimutatva. *Toldy* „A magyar költészet történetében“ (2. kiadás, 132. l.) azt állítja róla, hogy egy névtelen „valamely német szerkezetből“ fordította, *Beöthy Zs.* is („A magyar szépprózai elbeszélés“ 99. l.) úgy vélekedik, hogy „Poncianus kétségtől nemetből van fordítva“. Poncianus közvetlen forrása azonban nem német, hanem latin versio, mint ezt *Murko M.* a „Zeitschrift für vergleichende Litteraturgeschichte“ utolsó füzetében kimutatta (26. l.). Czikke, melyhez az anyagot a „Historia septem sapientum“ cseh, lengyel és orosz fordításainak vizsgálata alkalmából gyűjtötte, a történetnek különböző versioival foglalkozik, adalékokat nyújtva a latin, német, holland, francia, spanyol, angol s magyar, meg a „Gesta Romanorum“-ba felvett szövegek történetéhez. Minket közelebbről a latin szöveg s a magyarnak ehhez való viszonyát illető fejtegetések érdekelnek. Az első 16 kéziratban s 9 nyomtatványban maradt reánk. A kéziratok — az egy innsbrucki kivételével — melyet nem rég *Büchner Gy.* adott ki, (Die Historia septem sapientum der Innsbrucker Handschrift v. J. 1342.—1889.) mindeddig ismeretlenek, s így nem lehet megállapítani, mennyiben felelnek meg a későbbi nyomtatványoknak. Ez utóbbiak két csoportba oszthatók; az egyikbe tartoznak ama kiadások, melyeknek címe; „Historia septem sapientum Romae“; a másik csoportba tartozók „Pontianus. Dicta aut facta septem sapientum“ címet viselnek. Ez utóbbi csoport két kiadást foglal magában: a *strassburgit* 1512-ből s a *bécsit* 1526-ból. Az utóbbi rendkívül hibás s technikailag is rossz utánnyomása az elsőnek, de bennünket annyiból mégis érdekel, mert valószínűleg ez az eredetije a magyar „Poncianus“-nak. Valószínűleg, mondjuk; ugyanis *Murko* sem állapítja meg véglegesen a magyar s latin szövegek viszonyát, csak annyit bizonyít be minden kétséget kizárólag, hogy a magyar fordító vagy a *strassburgi* kiadás, vagy ennek *bécsi* lenyomata után dolgozott. A cím egyezésén kívül erre mutat a harmadik böles neve *Malkiorak*, melynek az összes német nyomtatványokban *Waldach* felel meg (az innsbrucki kéziratban s a legrégebb latin incunabulumban *Malquidrac*); erre mutat továbbá a spanyol király fiának neve: *Sydo* (*Heinrich Gusztáv* kivonatában, „Figyelő“ VI. k. 39. l. „spanyol *zsídó* király fia“), melylyel szemben a német szövegekben *Geydo* v. *Geydon* alakot találunk. Ezek után kívánatos volna, hogy valamelyik irodalom-történészünk utána nézne annak, vajjon a szóban levő két latin kiadás közül melyik, a *strassburgi-e* v. a *bécsi* közvetlen forrása a magyar Poncianusnak.

(B. J.)

Óda Báróczy halálára. — Folyóiratunk 1889. folyamában (83—88 l.) ismerttettem egy füzetkét, mely Kolozsvárt 1811-ben Báróczy

halála alkalmából jelent meg az ő dicsőítésére. A Petrik-féle „Magyarország bibliographiája“ nem említi. Ugyanez évben jelent meg szintén Báróczy emlékére egy másik kis füzet is „*Hazafiúi Tisztelet a' jó Példa adásért Ujlag Báróczy Hamvaihoz.*“ Kolosváronn. Nyomt. a' Réf. Koll. betüivel. 1811.“ (6 számozatl. levél) cz. a. julius hóban, melyet az említett bibliographia szintén nem ismer. ¹⁾ A füzetke jellegéje: „Ujlag el-mondom, s hogy tartson örökre, leirom.“ Virág B. A füzet tartalma: Virág Benedek „*Tavaszkori*“ cz. ódája 2 végső szaka: „A' veszendők közt“ etc.; Nagy Ferentz (Vályi) következő négy sora:

Ha végre nyugszik hantok alatt porod,
Tisztelve Polgár-társaid áldanak:
Halmod' ki rakják cziprusokkal,
Mellyeket ingat ezer sohajtás.

Erre jön: „*Lanti-dal Báróczy Hamvaihoz*“ Sombori Lászlótól s „*Az Olvasóhoz*“ czímmel egy kis értekezés-féle Kenderesitől (Felsőszálláspataki Kenderesi Mihálytól, ki ekkor gubernialis secretarius volt a schematismus szerint) a görög és római mértékű versekről, melyben e formák elsőségét vitatja a cadentiás versek felett. „Nagy hiba lenne, mond, hogyha a' Magyarok gyöngy kerekiségü Nyelveket, mely a Göröggel vetélkedhetik, továbbra-is idegen, és a tudatlanság' Századaiban modivá lett, rámára füznék, avagy annak felséges voltát, főbbképpen a' rendek végein kolompolni szokott, egy formájú tzöllönkökbe keresnék: midőn maga még a' Magyar Nemzeti Tántz is, az Adonicumok tactusát tartja, és a' sarkantyuk-is rend-szerént éppen azt ütik.“ A tudományokban hátrább állunk a nyugati nemzeteknél, mert ezeket nem miveltük nemzeti nyelvünkön; de a mértékes versben már is meg kezdtük őket haladni, a mint „sok derék, és halhatatlan érdemü Hazánkfiái megbizonyították.“ ²⁾

Sombori ódájában, mely a füzet legfontosabb darabja, dicsőítvén a görög és római költőket, a magyarok közül Virág Benedeket, Berzsenyit és Nagy Ferenczet s megjegyezvén, hogy a hírrel nem koszorúzott érdem és a tétlenség közt nincs különbség a maradék szemében: így folytatja:

Báróczy! hát mi hagygyuk-e, hogy nemes
Emberkedésed szintelen éjszaka
Setét homályával fedődjék?
Nem vagy enyészet alá rekesztve.
O nemzetének fényes égét jeles
'S bölts oktatással hinteni tudta, mint
Szép Csillagokkal, és világot—
Kölcsönözött lobogó tüzével.

¹⁾ Általában százakra (ha nem pár ezerre) megy a Petrik-féle bibliographiából kimaradt könyvek száma.

²⁾ Kenderesi classicai hajlamairól és Somboriról l. fenti közlésemet. Erd. múz. egyl. Kiadv. VI, 83—88 l.

Nem, nem, ne hagygyuk, hogy jeles érdemít
 Poshadt penésznek lepje salakja bé:
 Mert tudja jot tettit Hazája
 'S áldja *Maros*, 's *Duna* viz ivoja
 Én a' kövek közt tsattogó *Sztrigy* vize
 Zugása mellett egybe-szedett erőn
 Pengettetem fényes Nevének
 Tiszteletét rebegő hurokkal.

Ezután Isokratest, Xenophont és Cicerot dicsérvén azért, a mit saját nyelvökért tettek, folytatja:

Magyar! Hazánkban így ditsekedhetünk
Bárotzival, mi! mert erősithetem
 Bátran; ditsögére mondva,
 Hogy Magyok' *Ciceroja* volt ő.
 Az ő Barátji, mint ama *Trojai*
 Hadnak Vidékén, általa lettenek
 Derék vitézek: kik törődnek
 Nemzetiség meg-erősödésén.
 Illy' volt ezek közt *Bartsai Abrahám*
 Tudott szemelni szót Magyar izre jól.
 Ily tiszta, sőt bő téj-fojásu
 Kellemetes szavain *Kazintzy*:
 A' ki verejték-zápora hulva-is,
 Tövet keresni válogatott szerü
 Szokat szeret, 's bokréta formán
 Drága virágait egybe kötni.
 Kár hogy nem üzi *Dantzkai* a' maga
 Nyilatkozottabb lelkinék ösztönét;
 'S erős tehetségét beszédben
 Közleni nem siet a' világgal,
 Nyelv-mesterünk fog fényleni, mint remek
 Munkája példánk. Nagy nevezet lesz a'
Bárotzi Név, mindkét Hazánkban:
Mig szereti Magyar a' Hazáját.

E füzetet szintén Kenderesi, Báróczi lelkes bámulója nyomatta ki.

Ferenczi Z.